

Osvrti, prikazi, recenzije

Snežana Mikulec

Igra darovite djece

Svako je dijete jedinstveno i ima svoje specifičnosti. „Gotovo svako dijete predškolske dobi treba tretirati kao potencijalno darovito dijete i osigurati mu odgoj i obrazovanje koji će maksimalno poticati razvoj njegovih potencijala“ (Cvetković Lay i Majurec, 1998, str. 17). Nadarenu se djecu često definira kao djecu koja mnoge stvari rade prije, brže, uspješnije i drukčije od svojih vršnjaka te imaju bolja i viša postignuća. Darovitost predškolskog djeteta nazočna je u svakodnevnom životu i aktivnostima, kao i u interakciji s drugom djecom. „Darovitost je spoj natprosječnih sposobnosti, motivacije i visokog stupnja kreativnosti“ (Škola pedagoga, 2002, str. 58). Sama darovitost obuhvaća širi pojam, ona obuhvaća kreativnost, socijalnu prilagodljivost, način i kvalitetu mišljenja i pamćenja. Darovita djeca rano pokazuju specifične interese za neko područje, pokazuju veliku usmjerenost prema cilju i veliku radnu energiju. Specifične sposobnosti nadarene djece mogu biti glazbene, likovne, psihomotoričke i socijalne. Neki znakovi nadarenosti vidljivi su u vanjskom ponašanju, znatiželji, lakoći izražavanja, bogatom rječniku, u naročito dobrom pamćenju, dobroj memoriji za melodije i složenije upute. Takva djeca

imaju intrinzičnu motivaciju koja ih potiče da ne rade zbog nekih nagrada i priznanja, nego iz zadovoljstva koje doživljavaju pri samom radu. Djetetu, koje nabolje uči kroz igru, treba omogućiti što stimulativnije i poticajima bogatije okruženje da uči ono što ga zanima. Djeca kroz igru uče na aktivan način, takvo se učenje odvija cijelo vrijeme putem aktivnosti kojima se dijete bavi, možda je zato igra važno sredstvo za napredak darovite djece. Igra darovite djece prilagođena je njihovim sposobnostima te im daje prostora za što veći napredak i priliku za nadogradnju novih znanja.

Postoje razne igre koje omogućuju djetetu da na zabavan i zanimljiv način razvija svoju darovitost i otkriva nova područja koja ga zanimaju. Igre darovite djece mogu se podijeliti na više vrsta: igre za poticanje djetetovih verbalnih sposobnosti (rebusi, zagonetke, pitalice, „Riječi na zadano slovo“, „Mudre izreke“, „Prijatelj žabac“ – žabac stoji kraj svog ribnjaka i čita riječi, a dijete treba razvrstati te riječi u skupine, na primjer stvari koje plivaju, stvari koje rastu na zemlji), igre za poticanje misaonih procesa („Pogled u budućnost“, „Zamišljanje izuma kroz vrijeme“), igre pamćenja, igre uparivanja, sličnosti i razlike, matematika, slijed boja i obli-

ka, razne igre strategije („Potapanje brodova“, „Pogodi tko“, „Spoji četiri u nizu“, „Dame“, „Šah“, „Monopoly“), razne logičke zadatke („Nastavi niz“, „Sudoku“, „Izbaci uljeza“), igre koje potiču kreativno mišljenje djeteta („Što bi se dogodilo da ...“, „Neobične kuće“, „Neobična čudovišta“, „Kako koristiti stare i odbačene predmete?“). Jedan primjer igre koja razvija kreativno mišljenje djeteta pokretom je igra „Učini to“. U igri se koriste kartice s raznim situacijama koje dijete iz iskustva poznaje. Dijete treba koristiti svoju maštu i domišljatost da jednu situaciju predoči samo pokretom, kao na primjer: nosi živu ribu pola metra dugačku ili dirigiraj orkestrom. Dijete ovu radnju treba pokazati samo pokretom, bez ijedne riječi, na taj način vježba i razvija svoju kreativnost i domišljatost.

U radu s darovitom djecom može se uključiti i računalo. Postoje razne računalne igre za djecu koje se mogu igrati i u vrtiću uz nadzor odgojitelja. Ima više vrsta obrazovnih igrica za djecu rane dobi od 18 mjeseci do 6 godina. Neke od igrica koje se mogu igrati: „Moj prijatelj u nevolji i Metalcko na zadatku“, „Ribica Fredi“, „Čarobna zemlja i zemlja bajki“.

Djeca obožavaju igračke, od raznobojnih mobila koji privlače pozornost dojenčadi do tornja od LEGO-kocaka koji je sastavio jedan mali arhitekt. Dobro osmišljene igračke stimuliraju um djeteta. Izabrane vrste igračaka i načini na koje se dijete igra njima utjecat će na njegovu sposobnost učenja. Ovisno o tipu i stupnju djetetove potrebe igračke za njegovu kronološku dob mogu, ali i ne moraju biti pogodne za njega. Pitanja koja se nameću pri odabiru igračke za nadareno dijete ista su kao i ona koja se nameću pri odabiru igračke za bilo koje drugo dije-

te. Odabirući igračku za izvanredno nadareno dijete, treba razmišljati o njegovim posebnim vještinama, potrebama, mogućnostima i spremnosti. Na umu treba imati čimbenike poput fizičke snage, pripravnosti i koordinacije gdje se promatra dijete u pokretu i postavljaju pitanja kao što su: Na što je dijete usredotočeno? Je li dijete sposobno rezati, slikati, pisati, bacati, hvatati, penjati se? Vidi li ono pojedinosti u igrački?, misaone sposobnosti i razine emocionalnoga razvoja gdje se postavljaju pitanja: Primjećuje li dijete slova, riječi? Ima li samokontrolu? Čita li slova? Razumije li važne prometne znakove?, zatim razdoblje koncentracije i vještine koncentriranja gdje se postavljaju pitanja poput: Kada možemo očekivati da će reagirati na priču; reći što se dogodilo; vidjeti što je veliko i malo, visoko i nisko, crveno i plavo?, te sposobnosti igranja igračkama, samostalno ili s drugima gdje su pitanja poput: Moramo li ga učiti kako da se igra samostalno, kako da se slaže s drugim djetetom ili dijeli stvari?

Kako se dijete razvija i raste, tako se mijenja i njegov način igre. Dojenče se igra mekanim kockama koje su napravljene od pjene i različitih vanjskih materijala, a uglavnom na stranicama imaju slike. Na taj se način dijete rano susreće s oblicima. One omogućavaju shvaćanje percepcije dubine i oštre vid te uče o veličini i smjeru: gore, dolje, veliko, maleno. Dojenče će ih u početku samo držati i gurati uokolo. Kasnije će ih pokušati slagati. Naposljetku će ih složiti, a zatim srušiti. Kocke su klasične igračke. „One, poput svih ostalih klasičnih igračaka, popločavaju put prema otkrićima“ (Auerbach, 2007, str. 49). Također, dijete se igra kutijama za razvrstavanje oblika. Te su igračke napravljene tako da

geometrijski likovi ulaze kroz otvore pravilnih oblika na velikim kockastim kutijama. Djetetu će biti zanimljivo gurati oblike kroz otvore, a kada uspije, proizvodit će zadovoljne zvukove. Ovo je izvorna aktivnost „guranja kocke u okruglu rupu“, a kada beba ne bude mogla to napraviti, naučit će da ništa ne radi na silu.

„Dijete treba neometano kopati i igrati se u zemlji, pijesku ili vodi“ (Auerbach, 2007, str. 70). Kanticom dijete prenosi materijal s jednog mjesta na drugo, a lopatica mu je sredstvo za punjenje i pražnjenje. Djetetu se mora napraviti mjesto na kojemu može napraviti nered, a pritom ga se ne smije kritizirati. Svoj djeci kopanje i prljanje predstavljaju jako dobru zabavu i to je prirodan, konstruktivan dio djetinjstva. Takve igračke uče dijete raznim vještinama: osjećaju težine i ravnoteže, premještanju predmeta i određivanju prostora i volumena. Ploča je jedna od igračaka koja je draga svoj djeci jer je mnogostrana te nudi malome djetetu mogućnost crtanja, a većemu mjesto za eksperimentiranje i mogućnost da neko vrijeme vidi najbolje rezultate, a prikladnija za dijete koje shvaća stvari na složenijoj razini. Razne figure, poput figura ljudi, akcijskih figura ili životinja napravljenih od drveta, plastike ili krpa, pogodne su za maštovitu igru i potiču djecu na pričanje opširnih priča i igranje uloga. Postoje i lutke za ruke koje uče djecu govornim i društvenim vještinama te osvješćuju poruke koje šalje govor tijela. Djelotvorne su za maštovitu djetetovu igru, a djeca ih rabe tijekom cijelog djetinjstva za glumljenje priča koje sama izmisle, čime se razvija komunikacija i mašta.

Razdoblje od tri do pet godina razdoblje je dječje kreativnosti. Tada djeca mogu štošta uči

s niti s predmetima kojima se igraju. Sposobnost crtanja stvari koje vidi postaje fokusirana, a dijete poboljšava svoju moć zapažanja. Dijete sve više sudjeluje u složenim igrama i glumi. Razvilo je motoričke vještine pa je spretnije. Također je i maštovitije pa lutke za ruke i figure dobivaju novo i složeno značenje. Djeca više nauče u skupinama nego što mogu samostalno jer skupina omogućuje djetetu da se igra uloga s drugom djecom koju poznaje i kojoj vjeruje. U ovom su razdoblju djeca vrlo znatiželjna i postavljaju mnoga pitanja jer žele znati sve o ovome svijetu koji im se otkriva. Dijete se osjeća dobro u svojoj koži i izražava svoju sve veću samouvjerenost. Nadarenoj djeci treba omogućiti da se druže i igraju s djecom koja su također nadarena, pa i ako su ona jako udaljena. Prijateljstva s djecom iste dobi najvažnija su, osobito za nadareno dijete koje bi moglo, zbog svojeg superiornog mentaliteta, postati usamljenik.

Za vrijeme igre sa svojim djetetom, osim što ostvaruju čvrstu povezanost s djetetom, roditelji mogu proširiti njegovo znanje i razvijati njegove vještine na raznim područjima. Djeca jako vole umjetničko izražavanje koristeći razne materijale, a posebice će biti oduševljena ako roditelji zajedno s njima naprave smjesu za modeliranje. Dijete ponekad treba uključiti u neke kućanske aktivnosti, poput kuhanja. Osjećat će se važno i sposobno kada pomaže u pripremi obroka. Često zaboravljamo kako su knjige izuzetan stimulator djetetova kreativnog dijela uma. One proširuju djetetovu maštu te pomažu kod izgradnje stava i mišljenja o brojnim pojmovima, stvarima i pojavama. Čitajući djeci naglas, roditelji drže njihovu potpunu pozornost, a djeca se susreću s

ritmom riječi i tijekom rečenica. Ubrzo će djeca i sama htjeti čitati. Važno je da roditelji odvedu dijete i upoznaju ga s knjižnicom, pronalazaženjem knjiga, kao i ponašanjem u knjižnici.

Iz svega navedenog može se zaključiti kako je iznimno važno prepoznati djetetovu nadarenost što ranije kako bi dijete moglo razvijati svoje potencijale jer su oni bitni za njegovo sutra. Jednako je bitno pružiti mu uvjete i materijale za igru. Neke od navedenih igara dijete ne može izvesti bez asistencije odraslih, stoga je važna suradnja odrasle osobe i djeteta. Dijete kroz igru puno brže napreduje i stjecanje novih vještina ne predstavlja mu stres. "S djecom je potrebna čašica mudrosti, bačva razuma i more strpljenja" - poslovice je koja jako dobro objašnjava da roditelji, ali i odgajatelji moraju imati beskrajno mnogo strpljenja u radu s nadarenom djecom kako bi ona mogla iskoristiti sve svoje sposobnosti i potencijale.

Literatura

- 1) Cvetković-Lay, J. i Sekulić Majurec, A. (1998). *Darovito je, što ću s njim?*. Zagreb: Alinea
- 2) Cvetković-Lay, J. (1995). *Ja hoću i mogu više*. Zagreb: Alinea
- 3) Škola pedagoga (2002). *Poticanje darovite djece i učenika*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor
- 4) Trnski, S. (12. prosinca 2016). Preuzeto 10. ožujak 2024. Iz mrežnog odredišta: <http://vrticigra.hr/aktivno-ucenje-potencijalno-darovite-djece/>
- 5) Auerbach, S. (2007). *Kako povećati IQ svoga djeteta kroz igru*. Rijeka: Naklada Ulik